

Előfizetési ár:

Egész évre 4 frt.

Félévre 2 frt.

Hirdetések soronként 10 kr.

Mindenmí közlemények a szerkesztőhöz intézendők.

16-dik sz.

Megjelen minden hó 1-én és 15-ikén.

Megrendelhető minden pósta-hivatalnál és a szerkesztőségénél R.-Palotán vagy Budapesten az állatorvosi tanintézetben.

ELSŐ ÉVFOLYAM.

VETERINARIUS

állatgyógyászati, állategészségügyi, tenyésztési s állattartási szakközlöny.

Felelős szerkesztő és tulajdonos: **Nádaskay Béla, tr;** társszerkesztő: **Varga Ferencz, tnr.**

Tartalom : A nyelési művelet és az azt eszközlő izomzat bonczani viszonya vonatkozással az öntelék (folyadékok) beadására. Dr. Nádaskay Béla boncznoktól. — Idült fekélyes szívbillentyű-belhártyalob (Endocarditis mitralis) tehénben. N. — Kisebb közlemények. — Különfélék. — Szerkesztői üzenetek .

A nyelési művelet és az azt eszközlő izomzat bonczani viszonya vonatkozással az öntelék (folyadékok) beadására.

Dr. Nádaskay Béla boncznoktól.

Mielőtt ezen, első pillanatra számosak előtt talán nem épen érdekes — mert legtöbbnyire figyelemre nem méltott — tételt tárgyalnám, önkénytelen is megkell emlékez-nem azon sajnos tapasztalásomra, melyszerént épen a boncztan az, melyet állatorvos-növendékeink mondhatom a leg-gyorsabban felejtenek el, azzal iparkodván megbocsáthatatlan mulasztásukat igazolni, hogy az a legszigorúbb betanu-lás daczára is csakhamar elpárolog s még gyakoribb men-tegetődzés pedig: hogy — a gyakorlatra nem szükséges a boncztan, mert mint mondják, gyógyítani s a gyógyszert be-adni boncztudomány nélkül is lehet. Mindkét állítás hatá-rozottan hamis; de különösen az utóbbi. Mellesleg legyen ezuttal említve az hogy a sebészi, gyógyeljárásoknál mily nélkülözhetlen a bonczani viszonyoknak pontos ösmerete : jelen értekezéssel azt óhajtom bizonyítani, hogy a boncz-tani viszonyok ösmerete még a gyógyszerek beadásának mindennapos műveleténél is határozó fontosságú.

Tudjuk, hogy a nyelést — miután a falat megrágás és benyálazás által arra el lett készítve — a nyelv kezdi meg, a szájpaddlás, az inyvitorla, a nyelvcsont és a gög elősegítik, míg a garat és a bárzsing azt bevégezik. Ezen mozzamok a garat bejáratig akaratosak s három izomcsoport által eszközöltetnek u. m.

1) azon izmok által, melyek a nyelési műveletet elő-készítik : a nyelvcsont és a nyelv izmai által;

2) a nyelést véghezvivő izomcsoport: az inyvitorla a garat és a bárzsing izmai által; és

3) azon izomcsoport által, melyek a befejezett nye-lés után a résztvett szerveket ismét a nyugalmi állapotba visszahelyezik, a melyek egyébiránt szétszórtan helyezvék.

Czélyszerű lesz már most ezen három izom csoporto-zat felett némi áttekintést szerezni a külön csoportokba tartozó egyes izmoknak rövid felsorolása által.

A. Első csoportbeli izmok.

1) *a nyelvnek állcsonti izma* (Mylo-Glossus) mely mű-ködése által a nyelvet a nyeldeklor járat alsó tájáról a száj-pad felé emelve ezen helyzetében megis tartja, míg a falat a nyelv hátán felhaladt;

2) *a nyelvcsontnak állcsonti izma* másképp széles nyelv-csonti izomnak is nevezve (M. mylo-hyoideus;) mely nyelés alkalmával szintén kiemeli a nyelvet a nyeldeklor járatból, hol helyzetében oly módon tartja meg, hogy mellüiről hátra felé gyarapodó erővel szoritja azt a szájpadd ellen, ez által meggátolván a többi izomnak működésükben a garat felé való duzzadását; míg hátsó legerősebb része az izomnak a nyelvcsontot a zápfogak magasságáig emeli s ily módon a nyelvcsont kis ágai az inyvitorla ellen irányúlnak. Ha már most a nyelv erősen hátrafelé nyomul, akkor a falatot az inyvitorla alatt áthajtja s az az u. n. garatfüző izmok kö-rébe jut.

3) *Áll szakcsonti izom* (M. genio-hyoideus) a szakcsont kis ágait merőleges irányba hozza és ez által a nyelv köz-tök helyzett részének a lágy szájpadd felé emelését előse-gíti. A hosszú nyelvcsonti izommal együttesen működve, a gögöt és garatot mintegy a falatnak eléje hozza.

Midőn pedig a fej előre nyújtott helyzetében műkö-dik, akkor együttesen a vállszakcsonti — a szegyszakcsonti és a szegypaizs izmokkal belégzéskor a szakcsontot és a gö-göt lefelé vonja; miáltal a garatürt feszítve a garatfüző iz-mokat a kanna porcoktól eltávolítja, hogy ily módon azok a hangrés minél nagyobb kitágúlhatása céljából lehetőleg a paizsporcz fölött kiemelkedjenek. Ezért látjuk nehéz lég-zésnél az állat fejét előre nyújtva s e mellett a szakcsont-nak váltogatva esését és emelkedését. Az izomnak eme mű-ködési irányát különösen kiemeljük.

4) *a hosszú nyelvcsonti izom* (M. stylo-hyoideus) a mely a nyelvcsont villájának mellső részét felfelé emeli s azáltal a nyelvcsont-pajzsporczy izmot gyámolítja működésében. Az előbb említett izommal együtt működve a nyelvcsontot és a gögöt az inyitorlához emeli.

5) *a kéthasu állcsonti izom* (M. biventer maxillae) ámbár nincs közvetlen összeköttetésben a nyelvcsonttal azt mégis képes emelni az ahhoz kötött gégevel együtt; tehát szintén elősegíti a nyelést. Magának az állkapocsnak mozgásaira — különösen lónál — nincs befolyással miután a hátsó állcsontnak eltávolítása akkor, midőn a gög az inyitorlához van emelve, elő nem fordul s a száznak kinyitása és a gége felemelkedése nyelés céljából *egymást kizáró mozzanatok*.

Látjuk tehát, hogy az ezen csoportbeli izmok mind emelik a nyelvcsontot s általa a hozzá erősített gögöt és garatot. Hogy pedig működésük lehetséges legyen, szükséges, miszerént a fej természetes helyzetben s a következő III-ik izomcsoport mint az eddig tárgyaltak ellentétese nyugalmi állapotban legyen.

Ezen III. csoportot *) azon izmok képezik, a melyek a nyelési mozzanat végeztével a nyelés-készüléket ismét a nyugalmi helyzetbe visszavezetik. Működésük azon pillanatban kezdődik, midőn a falat már a bárzsingba ér s az előbbi izomcsoportok hirtelen abba hagyják működésüket.

B. Harmadik csoportbeli izmok.

1) *A gög-fedő nyelvcsonti izma* — (M. hyoepiglotticus) a gög-fedőt nyelés után a hangréstől — melyet eddig befödött eltávolítja. Ezen működését a porcz saját rugalmassága és a nyelv alapjától hozzá jövő izomkötegekkel nyert rugalmas rostok elősegítik. A gög-fedő egyszersmind — a közben, míg rendes fenálló helyzetét elfoglalni indul, — csúcsának mellfelé irányult tompa horgával — a nyelés közben a garat hátsó falához szorított inyitorlába akad s azt magával vonva rendes helyzetébe vissza vezeti.

2) *A felső nyelvcsonti-garat izom* vagy garat bővítő (M. Stylo-phar.) ámbár a nyelési műveletre nem foly be, azt mégis mint a nyelvcsont nagy ágától eredő izmot, mely a belégzésnél működik — felemlítjük.

3) *A szarv-szakcsonti izom* (M. Masto-hyoideus v. stylo-hyoid) a nyakszirtcsont szarvnyújtványától a nyelvcsonti nagy ágakhoz megy; ezeket hátra vonja s az által a gögöt és garatot a falatnak e helyen való áthaladása után — nyugalmi helyzetükbe vissza hozza.

4) *A váll-szakcsonti izom* (M. omohyoideus) mely a lapoczká belfőlszínétől eredve a nyelvcsont sarkantyú nyújtványához tapad (a nyak felső harmadán elválasztva a torkolati visszeret a fejüértől); működése által az előbb felemelt nyelvcsontot vissza lefelé hozza nyugalmi helyzetébe, segítettve még az áll-szakizom által; hatályosan ellenzi a nyelést ha a fej felemelt helyzetében mint a nyelvcsont rögzítője szerepel; ebben még a vele szoros összeköttetésben

*) Könnyebb felfogás céljából a II-ik csoportot itt átugorva lejjebb fogjuk tárgyalni.

levő közös *fej-, nyak-, kar izom* által is támogatatik, miután ha a fej felemeltetik, a végtag is erősen feszített állapotba jut,

5) *A szegy-nyelvcsonti izom* (M. sterno hyoideus) mely a szegycsont csőrporczától eredve mint vékony párosizom a légső mellső fölszínén felhaladva, a nyelvcsont villa ágaihoz tapad és hasonló működésű, mint az előbbi.

6) *A szegy-pajzs-izom* (M. sterno-thyreoideus) az előbbivel közös eredésű szintén páros izom, mely társával együtt haladva, a nyak közepén attól elválik, a légső oldalon kissé elül helyeződik s a pajzsporcz külső felszínén tapad meg. Ez a *nyelvcsont-pajzs-izomnak* (hyo-thyreoideus) ellentétese, mert az emez által felemelt gögöt vissza lehúzza rendes helyére; ha pedig a fej felvan emelve s a nyak kinyújtva, akkor a gög fordulását és kitérését, a mi szükséges feltétel arra, hogy a falat a hangrés felett a bárzsingba jusson — meggátolja.

Hátra van még azon izom csoportnak — a II-iknek — felemlítése, a mely a nyelési műveletet véghez viszi; ezen csoportba tartoznak az *inyitorla-* a *garat-* és a *bárzsingizmai*, a melyek mindaddig összehúzódásukban maradnak, míg a falat a bárzsingba lép, a midőn röktön elernyedve azon izmok hatályának engedik át a nyelési készüléket, melyek azt a nyugalom helyzetébe vezetik vissza.

C. Második csoportbeli izmok

Ezen II. csoportban a legfontosabb a *nyelvcsont-pajzs-izom* (M. hyo-thyreoideus) mely a pajzsporcz külfelszínének szélétől eredve a nyelvcsont villaágának hátsó szélén tapad meg; kiváló működése az, hogy a pajzsporcz mellső szélének felemelése által a gögöt oly módon fordítja hátrafelé, hogy a gög-fedő porcz mellső fölszínre felfelé tekintsen, míg csúcsával a garat hátsó falához fekszik. A pajzsporcz alsó széle e mellett a nyelvcsont villa ágaira merőleges helyzetbe jön, de oly magasra emelve, hogy a gög-fedő porcz felülete a nyelv gyökével majd egy vonalba jut, s ezen lejtőnek mintegy folytatását képezi. A gögnek ezen *fordulása* a biztos nyelésre *leglényegesebb* feltétel; mert csak e mellett lehetséges, hogy a garatfűző izmok a falatot, a gög-fedőre s ezt a hangrésre szorítsák. Mert ha a nyelv fel- és hátra szorított állapotba jönne, anélkül hogy a gége azon fordulatot tenné: akkor a gög-fedő csúcsának a nyelvgyökhöz kellene hozzáfeküdnie míg hangrés fölszínre a nyelv hát által képezett lejtő folytatásaként lenne helyezve; az idáig jutott anyagok már most a garatfűzők által közvetlen a hangrés fölé — illetőleg belé — szoríttatnának vagy ha az visszahajlási uton mégis pillanatra igen szorosan záródnék is: a föléje és a gége fedő — kanna — és pajzsporczok közötti ürbe gyűlt anyagok azon pillanatban, midőn a hirtelen belégzéshez a hangrés kénytelen megnyílni — azon át elkerülhetlenül a légsőbe esnének és elég gyakran esnek is; a minek az alább leírt kór elmaradhatlan következménye. Igen fontos még az alsó *nyelvcsontgarat izom* (M. hyo-pharyngeus v. chondro-pharyngeus) a mely széles elég erős izom a garat hátoldalsó táján helyeződik; a nyelvcsont villaágainak felső szé-

lén eredve- fel s hátrafelé halad s társával együttesen a hátsó középvonalban végződik.

Nyeléskor a felső garat füzővel együtt működve, általa a garat lehetőleg a falatnak eléje emeltetik és egyidejűleg az inyitorlát is maga előtt tolva ez utóbbi a nyelv gyökre és folytatólag a gége-fedő domború felszínére szorítottatik, úgy hogy a falat kénytelen a garatfőbe jutni.

Ezen csoportba tartoznak még: a *pajzs-garat-izom* (M. thyreo-pharyngeus) vagy középső garatfüző és a *gyűrű-garat-izom* (M. crico-pharyngeus) vagy hátsó garatfüző is, melyek az előbb leirt izom működését egymást követőleg folytatják. Közlebbi leírásuk itt fölösleges; szintugy a légyszájpad feszítő izmát s az inyitorla saját izmát, ennek emelőjét, úgy a mellső és a kis garatfüző izmokat is egyszerűen csak felemlítjük.

Az eddig előadottakból kitűnik, hogy a nyeléshez mindenek előtt a hátsó állkapocsnak a mellsőkhöz igen közelített sőt egészen zárt helyzetbe kell tétetnie avégre, hogy a nyelv (mely a hátsó állkapocs és a nyelvcsontra van erősítve) hegye a kemény száj padhoz szorítva, a háta felemelkedhesse s ez úton (az alúlról felfelé ható nyomás folytán) a falat a garatba nyomassék, kitűnik továbbá, hogy ezen mozzanatot tetemesen támogatja egyrészt a nyelvcsont helyzete által, másrészt az, hogy a nyelési készülék többi szervei egyidejűleg visszahatásilag kellően ingereltetnek, úgy hogy a lónál hosszú ingyitorla a hortyokhoz (hátsó orrnyílások) vonatik, a gége felemelkedik (az illető izomzat utján) s ez által a mögötte helyezett s véle összefűzött bárzsingfő a garatürhöz elegendőleg közelítettetik. Ha már most a falatot a garatfüző izmok a garatürből továbbítják, az kénytelen — a gégefőnek hossz tengelye körüli forgása folytán — *legnagyobb részt* az egyidejűleg lezáródott gögfedő *mellett* elhaladni. Különösen lényeges az, hogy mindezen akaratkivüli mozzanatok közben a nyelvcsont (mely tudvalevőleg a gégeinek szilárd alapul szolgál) különösen működésben van, kiváltképen eszközölvén a gégeinek s a garatnak emelését.

A nyelési szervek szerkezetének s egymással összefüggésüknek megfigyeléséből önkényt következik: hogy a nyelési művelet végbemenésére szükséges az abban résztvevő szerveknek egymáshoz közelítve (mintegy összetolva) lenni; mi csak a fejnek leeresztett vagy vízszintes — legfelebb igen kis mértékben nyújtott — helyzete mellett lehetséges; ellenben annak felemelt és méginkább erőszakosan kinyújtott (felhúzott) helyzete — mert így azon részek egymástól szét húzatnak — igen megnehezíti sőt (kivált lónál, melynél a mozgási kitérések is nagyobb mérvűek) majd nem lehetetlenné teszi a nyelést. (Ez irányú kísérletet különben önmagunkon is tehetünk.)

Hogy a legutóbb leirt körülmények mellett a nyelés valóban többé-kevésbé tökéletlenül megy végbe s e mellett a lenyelendő anyagnak kisebb-nagyobb mennyisége a légsőbe jut, melynek veszélyes sőt halálos bántalmát idézi elő: azt Günther J. H. Fr. a hannoverai iskolának egyik kiváló tanára és jelenleg igazgatója, már 1830-ikban eszközölt kísérleteinek egész sorozatával bebizonyította. Az *önte-*

lékek beadása felett véghez vitt ama kísérleteit a Dr. Busch tnr. szerkesztése alatt Marburgban kiadott „Deutsche Zeitschrift für die ges. Thierheilkunde” című folyóiratban írta le; ezen kísérleteket annál is inkább majd egész kiterjedésükben akarom közölni, mert nemcsak legvilágosabban bizonyítják bevezetőleg felállított tételünket hanem gyógygyakorlati érdekük is.

Günther tnr a következőket írja:

„Az öntelék adása lovaknál ép oly régi mint egyáltalán a belsőleges gyógyszerelés. Még mai nap is a könyvekben s tanszékekről egyaránt ajánlatik egyéb gyógyszer alakok mellett s a gyakorló állatorvosok s méginkább tanulatlan kuruzslók minden megdondolás és félelem nélkül (gyakran elig durván is) eszközlik, mert még senki sem figyelmezteté őket az azzal összekötött veszélyre. Sőt derék szakemberek is — kiknek a tudomány már hálával adós — tévútra engedék magukat vezetni s helytelen következtetésekbe estek épen azon gyógyszeralak alkalmazása folytán, Igy *Viborg* „Sammlung von Abhandlungen für Thierärzte und Landwirthe“ a 3-ik kötetben 223. és köv. lapokon kísérleteket közöl, melyek alapján állítja: hogy a tejsavó a lóra mérgező hatással bír stb.

Miután *Viborg*nak ama kísérleteiről vont következtetéseit Günther tnr. sehogy sem volt képes felfogni — kivált miután saját kísérletei folytán a légső- és hörgőkbe jutott anyagok izgatása által *művileg élőidézett tüdő- és mellhártya lobra* s lefolyására fordult figyelme, — kényszerítve látá magát a viszonyok felderítésére a *Viborg-féle* kísérleteket ismételni.

Az első kísérletet egy öreg, de erős, még elég tüzes pej kanczával vitte véghez, melynek a szájüregen át $7\frac{1}{2}$ fontnyi friss tej savót öntelékelt. Beadás után kevés savó az alsó ornyílásokon jött ki; nemsokára pedig az állatot félénkség lepi meg; erős lágyéki légzést látat s beszorított orrlyukakkal ingerülten de azért nyugalomban áll. Érlökése gyors, kicsiny s a mellbántalom tünetei a nap hosszat csak gyarapodtak. Következő napon igen félelmes; ütere számíthatlan gyors és kicsiny; a lágyéki légzés még feltűnőbb s szaporább.

Az étvágy egészen eltűnt. Az állat 36-40 óra a. elhullott. Bonczolasa alkalmával az orrlyukakon sok vöröses savó jön ki; a hasüri zsigerek mind épek; csak a baloldali részek — a mely oldalon az állat feküdt s elhullott — mutatnak nagyobb vérteltséget. De a mellürben a tüdők duzzadtak, kivált felső szélükön üszkösen lobosok, igen porhanyók; az alsó szélek ép kinézésűek; a mellső lebenyek szivacsosak, de szintén lobosak.

Ezen tünetek a *Viborg* által — kísérletei után észleltekkal egészen azonosak valának ugyan; de azért — ám-bár hogy a tüdőbeli lobos bántalom egészen üszögös természetet mutatott — mégsem czáfolhatták meg a tejsavónak lovakra gyakorolt mérgező hatását. Egyenes bizonyítékok által kelle tehát ezt megállapítani. Günther elig fontosnak ítélte a tárgyat s felderítésére még egy

második kísérletet eszközölt; mely alkalommal egy rosszúl táplált sárga kanczán a légső egy porczközti szalagát átmetszve az így megnyitott légsőbe egy sebészi fecskendővel 4-obonynyi tejsavót — kissé ferde irányban — juttatott s a seb egyesítése után az állat észleltetett. Az állat sem a befecskendés előtt, sem utána nem köhögött; a műtét után bőven ivott, de az eléje tett szénából keveset evett. Nemsokára azonban az előbbinél leirt tünetek mellett légzése 10-ről 32-re s érlökése 36-ról 72-re emelkedett. Éjjel nem feküdt s következő napon igen szomorú, semmit sem eszik, érverése 64, légzése 20, déltájban némi étvágy mellett csekély könnyebbedés; harmadnapon miután éjjel ismét nem feküdt, érlökése 50. étvágya alig van s az állat egészen erőtlén. Miért is 9-kor tehát 38 óra múlva leszúratott.

Bonczolatnál a hasüri zsigerek épeknek mutatkoztak. A mellürben: a bal tüdő mellhártyai felszínétől a közép vonal felé egy arasznyi kiterjedésben üszögös lobos, de körülirt; különben azon helyen duzzadt, porhanyós a bemetszés után evszerü hig anyagot ömleszt. A jobb tüdő ép.

Ezen épen leirt kísérletből azonban csak az következik, hogy a savó a *légsőbe juttatva üszögös tüdőlobot* idéz elő. Hogy az a kísérleti állatnál nem volt nagyobb kiterjedésű az a savó csekély mennyiségéből s az állat erőtlenségének következtében csekély visszahatásból magyarázható. Az eddigiek folytán már most az lenne kiderítendő, mily hatású a lóra a tejsavó akkor, ha a gyomorba jut, anélkül, hogy a légsőbe legkisebb részecske is juthatna. E célra egy *harmadik* kísérletnél — melyre egy öreg, középszerűen táplált, de erőteljes szürke kancza használtatott — a bárzsing lön megnyitva, s azon nyíláson át fecskendő segítségével $7\frac{1}{2}$ fontnyi tejsavó lett a gyomorba juttatva.

De a gyomornyit ezen, bár elig nagy mennyiségű folyadékknak is ellenszegült, miután, mint látszott, az állatnak nem volt tudata azon anyag odajutásáról (mert ez rendkívüli módon történt, tehát hiányzott a kellő beidegzés); azon ellenállás legyőzésére a bárzsingot a fecskendő vége körött erősen össze kellett szorítani, hogy az így elért nagyobb nyomás által legyőzessék a gyomornyit ellenszegülése. Ezután szabályszerűen egyesítettvén a bárzsingon művileg ejtett seb, az állat észleltetett.

Öt napi észlelés alatt azonban semmi irányban sem léptek fel kóros tünetek sőt, eltekintve attól, hogy az állat — mert a bárzsingnak sebzett helyére gyakorolt nagy fokú nyomás által a seb rosz kületemet vett fel, — e miatt képtelen volt enni: különben minden életműködésében egészen ép folyamatot árult el. Miután azonban az étvágy dacára sem tudott enni, 5 napi észlelés után le lett ölvé.

Bonczolat alkalmával a *tüdők* épúgy mint a hasüri zsigerek is egészen épeknek mutatkoztak.

Már ezen kísérlet egész világosan mutatja, hogy Viborg téves következtetéseket vont észleleteiből, midőn azok alapján állítá, hogy a tejsavó lóra nézve mérgező hatású; másrészt pedig bizonyítja ez utóbbi kísérlet, hogy öntelék

beadása alkalmával igen könnyen juthat annak egy része a légső- és hörgőkbe, s az általuk előidézett üszögös lob az állat vesztét okozza többnyire; mert ha az öntelék úgy adatik be, hogy épen ne juthasson semmi a légsőbe (pl. a bárzsingba öntve már a gög fő alatt) akkor mindennemű kóros változás elmarad, azaz az állat egészségi állapota semmi zavart sem nyilvánít. Minden kétségnek eloszlatására még egy *negyedik* kísérletben egy, bár öreg, de erőteljes angol herélt lónak 6 és $\frac{1}{2}$ fontnyi öntelék adatott, de bárzsing csövön át, mi módon tökéletesen mellőzve lett azon lehetőség, hogy valami másüvé, mintsem egyenesen a gyomorba juthatott volna; azon állat 54 óra múlva az öntelék adás után leszúratott s szintén legkisebb kóros változást sem lehetett belszerveiben találni.

Az *első* kísérletnél tehát *szokásos módon* lett bizonyos mennyiségű tejsavó öntelékül adva: az állat üszögös tüdőlobban rövid idő alatt elhullott; a *második* alkalommal sokkal kisebb mennyiségű savó művileg *egyenesen* a légsőbe lön juttatva; az állat, miután semmi reményt sem nyújtott a javúlhatásra — 38 óra múlva leszúratott és a kórbonczolatnál a kóros változásokból ismét *üszögös természetű tüdőlobot* lehetett megállapítani;

a *harmadik* kísérletnél már a bárzsing lön művileg megnyitva s azon át ugyanannyi savó művileg *egyenesen* a gyomorba juttatva, mint az első kísérletnél öntelék által. A kísérleti állat 5 napi észlelés után leöletve, az eszközölt kórbonczolat alkalmával mind a *gyomor és* belek mind pedig a *tüdők tökéletesen ép* minőséget mutattak. Végre:

a *negyedik* kísérlet alkalmával bárzsing csövön át teljes biztossággal *egyenesen* a gyomorba lett a savó beöntve; 54 óra múlva az állat felbonczoltatva, a belszervek ezuttal sem mutattak *semmi nemű kóros* változást.

Ezekből világosan kitünik az, miszerént az észlelt kór tünetek és a bonczolatok alkalmával tapasztalt kóros változások okozója nem maga a tejsavónak — Viborg szerént — mérgező hatása, hanem nyilván annak beadási módja — az öntelékezés — vala, a mely mellett a légsőbe jutott részecskék mint idegen test, annak lobosodását idézték elő. Tehát az *öntelék adás* valóban képes egészen *nagyobb mérvű roncsoló lobos változásokat a tüdőkben maga után vonni*.

(Folytatás jövő számban.)

Idült fekélyes szívbillentyű-belhártyalob.

(Endocarditis mitralis) **tehenben.**

Lustig trn.-tól.

Egy 5 éves tehén 6 hét előtt száj és körömfájásban szenvedett, s ez idő óta nem evett kellően, lesoványodott s kevesebb tejet adott. Az 1873-ik évi január elején az étvágy egészen elenyészett, az állat sokat feküdt s a soványodás gyorsabban haladt.

A tehén január 8-án került gyógykezelés alá; a vizsgálat alkalmával még középszerű tápláltságot, közönyösséget s levertséget mutatott; fejét leeresztve, szeméit félig

zárva, lassan és nehézkesen lépett félre; járása ingadozó és vontatott; tekintete bágyadt, szőre borzas, fénytelen, s a mellső térdtől lefelé s némileg a lebernnyegen és az alhason is gyenge vizenyős duzzadást mutat; érlökése 110 egy perczre, szabálytalan, kihagyó; a légzés 48, majdnem csendes; a test külhőmérséke egyenlőtlenül elosztva, a végbélben 40.5° C. A köthártya szenyves veres; a mellkas kontaktási hangja rendes, légzéskor éles, érdes és a szívhangokat elnyomó zörej hallható. Ezen tünetekből biztos kórismét nem lehetett állítani; a tehenet január 10-én levágták s a bonczi vizsgálat következő eredményt adott:

A hasüri szervek épek voltak, a tüdő két tenyéryi helyen légdagos, különben egészséges; a szivben a bal gyomroc-pitvari billentyű (valv. mitralis) mellső csucsán két helyen karfiol szerű, elig nagy a billentyű szélén alulról áthajló kinövések voltak láthatók, melyek felületükön pirosak, lágyak, s ujon képlődött zsiros- és nyákos ellágyulásnak indult kötőszövet anyagból állottak. A hátsó billentyű csúcának csak pitvari felszínén voltak köles mekkoraságú kinövések; a szivizomzat s a többi billentyű ép volt.

A szivbajok közül szarvasmarhánál csak az erőművi szivburok- és szivlob ösmeretes; billentyű bajokról mitsem tudunk. Ezen esetnél a nagy részvétlenség bátyadság, a vontatott ingadozó lépés vala feltűnő, mi az állat tápláltsági állapotával nem volt összhangzásban. A kórkép hasonlita a lovak influenzájához; az egy perczben 48-ra szaporodott lélekzészről a tüdők diffus lobos bántalmára lehele következtetni, melyet azonban a kontaktási hang minősége ismét kizárt; az érlökés minőségéből, 110-re emelkedett szaporaságáról, szabálytalanságáról és kihagyásáról, mi egyedül mutatott a vérkeringési szervek bajára, még nem lehetett szivbajt kórismézni, a mennyiben ezen billentyű bajnak kórisméjéhez a diastolicus pótzörej hiányzott, illetőleg ez esetben az erős légzési zörej által elfedetett.

A billentyűn levő nagy kinövések bal pitvar-gyomroc-si szükületet, ezáltal a pulsus szaporaságát s szabálytalanságát okozták és passiv tüdővérbőséget, a légzés szaporaságát és vizenyőt idéztek elő.

Valjon a megelőző száj-és körömfájás s ezen billentyű bántalom vagy későbbi szivbehártyalob között volt-e oki összeköttetés? vagy ez utóbbi csak részleges jelensége volt-e a száj- és körömfájásnak, — azt nem lehetett meghatározni.

N.

(Archives vétérinaires.)

Kisebb közlemények.

A házi szárnyasok croupja és diphtheritis-e.

Konhäuser F. trrtól.

Konhäuser F. magántanár a bécsi állatorvosi tanintézetben az osztr. állatorvos-egyesület havi iratában tárgyalja a nevezett betegségeket, melyek leírásának ösmertetését annál inkább hiszem, hogy szívesen veszik T. olvasóink, mivel egyrészt a nevezett betegségek számos szárnyas barom-

fit vesztenek el, másrészt a baromfi betegségekről még elég kevés van közölve. Konhäuser trn. tárgyalva így szól:

„Házi szárnyasaink főleg a különféle nyákhártyarészek croupos-diphtheritikus szenvedésével betegesznek meg, a mely kór igen gyakran járványszerű kiterjedést ér el s a szárnyasokat tenyésztőnek tetemes károkat okoz.

Az utóbbi években bel- és külföldön tartott baromfiki-állítások az érdekeltséget a baromfitenyésztés iránt hatályosan felkelték. Miután főképen tiszta fajták tenyésztetnek, s az ehhez szükséges törzseket nagy áron kell beszerezni, annál fogva tenyésztésükre kiváló gond- és figyelem fordítatik, betegedés alkalmával pedig állatorvosi tanácshoz folyamodnak. *) Ily módon az utóbbi években gyakori alkalammal nyílt beteg baromfit láthatni, a betegség befolyását észlelhetni s megakarom kísérteni ez alkalommal úgy leírni a kórképet, amint azt észleltem, közölvén egyszersmint a követett gyógyeljárást, mely által a betegség gyors elterjedését gátolni sikerülvén, tetemesebb károkat is elháríthattam.

Mint már említém, a baromfinál gyakran fellépő *croupos diphtheriticus lob* többnyire járványos jelleget ölt s e miatt *ragályos kór*nak mondható. Ennélfogva tapasztalásom szerint fix azaz helyt álló ragálynak kell jelen lenni, melyet a beteg szárnyasok el- és kiválasztási anyaga hord. Ezen ragály ellenállási képességéről biztos támpontjaim nincsenek; de tapasztalásom szerint forro víz, forro lug s némely vegyszeti anyagok pl. carbolsav, chlor stb. azt megsemmisítik.

A *kórjeleket* illetőleg egyes esetekben a szemek lobosodása lép fel a szemhéjaknak és környéküknek duzzadása kíséretében; a beteg szem többnyire félig zárt, köthártyája vörösebb és duzzadt; a köny elválasztás bővebb. Már néhány óra multával a köthártyán fehéres sárga, lágy, hártyszerű vagy pedig túros, rosz szagú anyag lerakodása észlelhető, mely alatt a szövet részben excoriálnak és elroncsoltnak mutatkozik.

Nemritkán a szaruhártya is résztvesz a lobos szenvedésben, minek következtében a szem gyakran elvész. Ily módon megbetegedett állatok indönként mégis vidámak és jó étvágygyal bírnak.

Az épen leirt szembántalommal együttesen is, de sok esetben önállóan a száj- és garat nyákhártyájának lobosodása is fellép. Az ilyen betegek sokat tüszentenek és köhögnek s orruk és szájukból elejénte nyákos 12—24 óra múlva genyes kifolyás áll be, csőrüket nyitva tartják, vagy idönként feltűnően tátogatják; lélekzészkor fütyszerű zörej hallható; fejüket s nyakukat erősen kinyújtva tartják; tarajuk s a gégelebens halvány. Közelebbi vizsgálatnál a száj- és garatüri nyákhártya a rendesnél pirosabb, duzzadt s nem ritkán egész felületén fehérszürke, lágy, hártyszerű, néha elig szorosan ülő, de többnyire túros genyes lerakodás található, mely alatt a szövet helyenként kimaródott s elpusztultnak mutatkozik: némely betegnél ezen lerakodmány oly sűrű, hogy a legnagyobb légzési nehézség tünetei álla-

*) Minálunk ezt nem lehet mondani; és miért nem? pedig a tenyésztést elig kiterjedten üzik. — y —

nak be. Ezen kórforma mellett csak a kisebb mérvben betegnél van mégnémi étvágy; különben tökéletesen megszűnik; emellett nagy félelmet s bágyadságot tanúsítanak s könnyen engedik magukat megfogni.

Végre oly esetek is fordulnak elő, melyeknél hirtelen nagy fokú *bélhurut* tünetei jelentkeznek, elejénte még higabb bélsár, de már néhány óra múlva czafatos, igen nyákos, kávébarna s büzös folyadék ürítése kíséretében; e mellett a betegek erős lázat szenvednek, hirtelen lesóványodnak s csakhamar, néhány óra alatt eldöglenek.

A *bonczolásra* került daraboknál általában a légzési és emésztési szervek nyákhártyájának s kivált a bélhuzaménak nagyon duzzadt voltát s szövetebeli vérkiömléseket lehetett találni. — A száj- és garatüri nyákhártyán, s hasonlóképen a gége és a légcsőben is helyenkint lágy, fehérsárga, vagy fehérszürke hártyszerű izzadmány különféle vastagon lerakodva volt található; a nyákhártya szövete azon helyeken vizenyösen duzzadt, részleg kimaródott és üszkösen elroncsolt vala. Egyes esetekben pericarditis a szív felszínén vérkiömlésekkel, s gyakran a tüdőknek igen tetemes croupos beszüremkedettsége a tüdői mellhártya feltűnő megvastagodása mellett észleltetett. A bélhuzam nyákhártyája többnyire egész kiterjedésében a már leirt kávébarna, nyákos, czafatos, büzös izzadmánnyal fedett, s az alatti szövet helyenkint vérkiömlésekkel átvődött s fel-lágyult vala.

A betegség *lefolyását* illetőleg, az olyan esetekben, midőn a lobos állapot csak a szemekre szorítkozott, rendszeren hosszadalmas, 2 — 3 hétig tartó s kimenetele annyiban kedvező vala, a mennyiben a betegek legnagyobb része életben maradt; mind a mellett a baj belterjesebb volta a szemet igen veszélyezteti. Ha a légzési szervek és a bélhuzam nyákhártyája van lobosan megtámadva, akkor a baj lefolyása rövid; néhány órai egész 2—3 napi tartamu s ugy a *jóslat* mint a *kimenetel* igen kedvezőtlen, a mennyiben többnyire a betegek 80%-a elhull. A *gyógykezelés* intézésénél legfőbb figyelmet arra fordítottam, hogy a betegségnek gyors továbbterjedése meggátoltassék s mihamarabb elnyomassék. E célból a súlyosan megbetegedett darabok le lettek ölve és félre eső helyen mélyen ellásva; azon darabokat, melyek még csak kisebb fokú szenvedést mutattak, az egészen egészségesektől elkülönítetém és pedig távolabb eső helyre s külön ápoló által gondoztatám. A betegség uralkodása alatt az összes baromfi berekesztve jól szel-lőztethető helyiségekbe tartassék; az ólakat forró vízzel és luggal kelle kitisztítani, a falakat pedig $\frac{1}{2}$ —1 Méter magasba s a padlót is higitott nyers Carbolsavval bemázolni rendeltém. A helyiség tökéletes felszáradása után még egészen ki is meszeltetett.

Az így kezelt s legalább 8 napig szellőztetett ólakba lett az egészséges baromfi elhelyezve, s az nekik az evésre és ivásra egészen új válukkal felszerelve.

A betegek következő gyógyszerelésben részesültek: a szenvedő szemeket, s hasonlóképen a száj- és garatüri nyákhártyát naponta kétszer 2% carbolsav- vagy nyers timsó

oldattal, vagy pedig 1 %-os klórsavas kali akár pokolkő oldattal (0.15 rész 40.00 rész párolt vízben) beecseteltetém. Nemcsak a beteg, de még az egészséges baromfi is ivóvízbe többször naponta kevés krist. Carbolsavat, nyers timsót, Tannint vagy Salicilsavat kapott; az eledelük is gyenge carbolsav oldattal megnedvesítve adatott. Azon betegek melyeknél a baj a bélhuzamra localisálva látszott lenni, külön zárattak s az eléjük adott ivóvízbe, melyből fokozott szomjuknál fogva igen gyakran ittak, nyers timsót vagy Tannint — 3—5 grmot fél literenkint számítva — kaptak.

Ha az elkülönített darabok között egyeseknél a betegség igen nagy fokra hágott volna, azokat azonnal lékeli ölni s el kell ásní.

Végül még megemlítendő, hogy a betegség tartama alatt baromfinak eladása-vevése ne történjék.

Szerző azon óhajását fejezi ki, bárha ezen betegségnek támadása felől, mely irányban neki nem sikerült még eddig biztosságot szerezni, mások által tett tapasztalatok tudomására juttatnának.

— y —

(*Monatschrift d. Ver. d. Th.*)

A nyelvnek amputatioja lónál. Ezen aránylag, tekintettel az eltávolított csonk nagyságát, nem oly gyakran előforduló műtetet *Duschanek* O. J. állatorvos végezte Prágában egy jól táplált, még nem idős, szürke kocsilovon, melyhez hivatván, annak nyelvét a szájürből mintegy 16 ctmnyire kilógva találta s e mellett igen bőséges nyúlós nyál kifolyást tapasztalt; maga, a kilógó részlet kékes-veresen elszinesedett s egyes setétebb csíkokat és foltokat mutatott volt; közelebbi vizsgálat által kiderült, hogy a nyelv alsó felszínén, a nyelvcsüctől 18 ctmnyi távolságban haránt futó s a nyelv állományának egy harmadába bemélyedő folytonosság hiány van jelen, melynek szélei csipkézettek s a mely részben alvadt vérrel van kitöltve. Egyelőre negyedóránként ismétlődő befecskendezések lettek rendelve elég erős tölgy-fahéj főzet- és jeges vízzel. Miután azonban nemcsak nem állott be javulás, sőt a kilógó nyelvészlet még sötétebb színezetű, jéghideg és túszerűsra is egészen érzéstelen lett, a kezelő D. állatorvos a nyelvet a leirt sebzési helyen erős húrral csinált egy hurok által lekötötte s másnapon a kötés alatt, szájrács alkalmazása mellett, — domboru élű késsel a csonkot levágta, az állat legcsekélyebb fájdalom nyilvánítása nélkül. A levágott darab 177a ctm. hosszú, s legnagyobb szélessége 8 ctm. volt. A csekély vérzés eczetes és sós jegesviz által csak hamar megszűnt s a kötés el lett távolítva. Az állat ezentúl fejével magasan felkötötetett, orrszíz segítségével minden rágási mozgása akadályozva s szájüregébe 3%-os carbolsav-oldat lett befecskendezve, s e napon semmi eledelt sem kapott.

Következő napon az állat kevés lisztes italt, de nehezen fogyasztott; de már a műtet utáni 2-od nap elig főtt malátát, harmadik napon pedig a főtt zabot lassan de mind elkölté. Következő napon eszközölt vizsgálat alkalmával a nyelv, mely elig szabad mozgású volt, élénkpiros tiszta sebfelületet mutatott, a mely carbolsavval beecsetelve, a műtet utáni 7-ik napon egészen behegedve találtatott. Az állat

már tökéletesen eszik, minden bőségesebb nyálzás nélkül s tápláltságában semmi változást sem mutat. A műtét az állapot szolgálattételére semmi akadályos következménnyel nem volt.

— y —

(*Monatschrift d. Ver. d. Th.*)

Különfélék.

A nmélt. földmivélés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. Ministerium 17238. sz. a. f. é. július 27. kelt értesítése a keleti marhavész állásáról. A f. é. július 19-étől 26-áig beérkezett hivatalos jelentések szerint a keleti marhavész kiütött Hunyad megyei Sztrigy Plop községben, hol 3 drb. elhullott s 1 drb. meggyógyult. A keleti marhavész uralg és pedig:

1. Hunyad megyében:

Lupény községben f. é. július 12-től, mint a marhavész hivatalos megállapítása napjától, összesen: megbetegedett 8 drb, elhullott 3, lebunkoztatott 2, meggyógyult 1, beteg 3 drb.

Ugyan e községnek a vámkülzeti legelőkön levő fal-káiban július 12-ike óta, mint a marhavész hivatalos kórismérése napja óta megbetegedett összesen: 198, ebből elhullott 180 drb. beteg 18 db.

2. Szeben megyében:

Sellenberken f. é. ápril 20-ika óta, mint a járvány hivatalos kórismézése óta összesen megbetegedett 604 drb, meggyógyult 195 drb, elhullott 363, lebunkoztatott 8 drb beteg, — ezenkívül a betegekkel együtt volt 11 db. gyanus marha, — beteg maradt 38 drb.

3. Temes megyében:

Dubovácson f. é. július 12-óta, mint a járvány meghatározása óta, összesen megbetegedett 11 drb, elhullott 5 drb, lebunkoztatott 3 drb, beteg maradt 3 drb.

4. Torontál megyei Ada (Csaklanác) szigeten f. é. július 9-én tett hivatalos kórismézés napja óta összesen megbetegedett 90 drb, ebből elhullott 53 drb, gyógyulóban van 37 drb.

Horvát-Slavonország- és a katonai határörvidék területe vézmentes.

Az osztrák tartományokban és pedig:

1. Dalmatiában:

Kovači, Rubari, Dub és Glavaer községekben, — valamint :

2. Bukovinában a novosi elitzi vesztegintézetben uralg.

Világító bakteriák. 1877. ápril havában Dr. Nüesch szolgálójának ijedelmes kiáltozása által a sötét éléskamrába hivatván ott egy tálban levő körülbelül 12 drb sertés cotteletet látott zöldes fényvel annyira világítani, hogy a körül álló személyek egymást megismerhették s az idő, a Perez sőt a másodperc az órán leolvasható volt. A görcsös nagyszámú apró, többnyire gömb idomu bakteriát s azok között legpompásabb octaédereket és szabályos oszlopokat mutatott. A számtalan fénylő pont és vonás közül egyesek ideoda mozogtak. Rothadás, rosz szag s a t.-ről misem volt

észrevehető. A mézáros, kitől a cottelettek hozattak, közlé, hogy hetek óta boltjában az összes húskészlet, még az ökörhús is fénylik, anélkül hogy annak okát tudná miután helyisége tisztántartására minden kitelhető gondot fordít. Legbelterjesebb volt a zöldes fehér fény; a fénylő tömeg körökben terjedt mindinkább szét a húspan s késsel az állati testek egyéb részeire is átvihető volt, de csak ha nyerssek voltak azok, s rajtok gyorsan szaporodott; főtt burgonyán és fehérnyén csak lassan; de fris vagy régi vér sohasem világított. A rothadás beálltával, midőn más bakteriák lépnek fel, a világítás teljesen megszűnt, s pillanat alatt akkor, ha a tömeg carbol-, salycil-, vagy kénsavval, vagy borszeszszel kezeltetett. A világítás ama mézáros helyiségében, melyet dr. Nüesch is meglátogatott volt, eltartott husvétől pünkösdig, mely idő alatt a középhőmérsék 10°-nál nem volt magasabb. Valjon ama tünemény a hőmérsék emelkedése, vagy a fertőtlenítésre alkalmazott carbolsav- és chlorgőzők által tünt-e el, az eldöntetlen marad. — Dr. Nüesch szerint ezelőtt csak egyszer, 1592-ben észleltek fénylő húst Paduában, melyet Fabricius ab Aquapendente vizsgált meg; azonban *Henze* és *Valentin* tudósítása szerint 1868-ban Heidelbergben a bonczani intézetben, s Bernben egy házban észleltek ilyet; elhalt tengeri halak husát elég gyakran látták világítani. Nüesch és Karsten véleménye szerint e bakteriák nem élők, hanem a sejtmedvben úszó szemcsék necrobiosisa. (*Gyógyászat.*)

A német állatorvostanács IV-ik nagygyűlését augusztus hó 3-ikán és 4-ikén Hannoverben tartotta. Tárgyai valóának az általános egyleti ügyeken kívül:

Az állatorvos-egylet-ügy szervezése. Előadók voltak: *Dr. Pütz* tnr Halle-ból és *Zipperlen* tnr Hohenheim-ból.

A gyepmesterügy szabályzása vonatkozással az állatjárvány törvényre. Előadók: *Dr. Ulrich* állatorvos-ülnök Breslauból és *Bräuer* kerül, állatorvos Annabergből.

Továbbá az ebadó, ebjegyek, szájkosárkényszer, mely tárgyak előadói: *Koehne* tnr, állami állatorvos Hamburgból és *Zündel* országos állatorvos Strassburgból.

Az állatorvostanács elnöke *Dr. Dammann*.

Dr. Rokitansky a világhírű kórbonczoló mult hó 23. hirtelen halállal kimult. Oly kiváló egyéniség volt ő a tudomány és a társadalom terén egyaránt, hogy szolgálatot vé-lünk tenni t. olvasóinknak azzal, ha életének főbb mozzanatait bárcsak igen röviden is, megismertetjük.

A kitünő tudós Leitmeritzben született 1804-dikben; tanulmányait nagyrészt Prágában végezte, de orvostudorrá a bécsi egyetemen avattattott 1828-dikban, hol még ugyanazon évben Wagner kórboncztanár segédévé lön. Szakmájában oly nagy szorgalommal működött, hogy 1866-ik martiusban a 30,000-dik hulla bonczolását ünnepelheté meg barátainak körében. Kitünő képességei alapján, melyek már korán magukra vonták a köz figyelmet, 1834-ikben, Wagner tnr. halálával ő neveztetett ki a bécsi egyetemre a kórboncztan nyilvános rendkívüli tanárává. Ezen állásában írta „Handbuch d. Pathologischen Anatomie” című 3 kötetből álló munkáját, mely számos idegen nyelvre is le lett

fordítva. 1844-ikben rendes tanárrá kinevezetett. 1855 — 1861-ikben fenebbi idézett munkája már 3-ik kiadást ért. Azonkívül azonban Rokitanskytól a bécsi cs. Akademia „Denkschriften” és „Sitzungsbericht”-jeiben, továbbá a „Medizin. Jahrbücher des k. k. österr. Staates” kötetében, valamint a „Zeitschrift. d. Gesellschaft d. Aerzte” folyóirathoz több értekezés jelent meg; utolsó műve „Die Defecte der Scheidewände des Herzens” külön lett kiadva.

Rokitansky korszakot alkotó művein kívül még más megbecsülhetlen kincset hagyott maga után s ez korbonz-tani gyűjteménye, mely gazdagsága s czélszerű felállítása tekintetében legelső helyen áll.

Rokitansky tudományos működésének elismerésül a bécsi cs. tudom. Akademia 1848-ikban tagjává s később elnökévé választá meg, a bécsi cs. orvosegyletnek („kais. Gesellschaft der Aerzte in Wien”) hosszú évek során át volt elnöke; tagja volt ő a magyar tud. Akademiának s a budapesti kir. orvosegyletnek is; továbbá a francia, svéd, s a bostoni tud. Akademiáknak s a londoni orvos-sebészeti társulatnak. Az 1870-ikben Bécsben megalakult anthropologia társulatnak elnökévé s hansonlóképen az 1873-iki világtárlat alkalmával tartott nemzetközi orvosi értekezletnek is elnökévé választatott. A prágai egyetem őt tiszteletbeli tudorai sorába emel.

De az uralkodó Felség is kitüntető jeleit adá a tudomány nagy férfiai méltánylásának midőn előbb a „pro litteris et artibus” nagy arany éremmel, később a Ferencz-József jeles rend lovagkeresztjével, majd 1871-ikben annak commandeur-keresztjével, díszíté fel; cs. kir. kormány-tanácsossá s később udvari tanácsossá nevezte ki.

1863-ikban az államminiszteriumban mint az orvosi tanügyek előadója s hasonló minőségben működött az oszt. vallás- és közoktatási ministeriumban élete végeztéig; s mindemellett tanszékét 70 éves koráig megtartá. Nagy érdemei alapján az osztrák bárók sorába emeltetett s már 1867-ikben az osztr. birodalmi tanács urakházának életfogytiglan tagjává lön kinevezve.

A tudomány egéről, melyen éltében fényesen tündöklő vala, nem tűnt ő le halálával; mert még az utódok utódaiknak ivadékai is fognak fényéből merithetni! N.

Az állatvédő társulatok nemzetközi értekezletet tartottak Párisban jul. 22-től 30-ikig; az értekezlet tárgyai a többi között: a vándormadarak védelme, a tengeri madarak védelme, az állatoknak a lehető leggyorsabb s legkevésbé fájdalmas levágatása, az ebdüh-kór jelenlegi állása, a háborúban alkalmazott állatok állapotja, az istállók fertőtlenítési módszerei s az élelmezés legjobb szervezése. „0. H.”

Száj- és láb fájás a szarvasmarhánál. Magán tudósítások jelentik, hogy, Gömör megyében (a serkei járásban) a szarvasmarha között nagy mértékben kiütött a száj- és láb fájás. A sertések között a lépfene uralkodott volt mely azonban már szünőfélben van. A jul. 29-én kelt tudósítás azt is mondja, hogy még akkor a száj- és láb fájás ellen sem-

miféle intézkedés sem volt téve. Várjuk a körülményesebb tudósítást.

Hugycsőkö szarvasmarhából. *Spitzer Mór* urad. állatorvos úr Pápán nemrég több darab borsó mekkoraságú hugykövet küldött be az állatorvosi tanintézetnek, melyeket egy szarvasmarha hugycsővéből vett ki. Ugyanazon állat hullájából a hugyhólyag részleteit is beküldé, melyeken átfűrő fekély észlelhető. Beküldő állítása szerint a hashátyalob tünetei csak két nappal az állat elhullása előtt léptek fel.

Személyi hírek. A bécsi állatorvosi tanintézet boncztanára *Dr. Müller Ferencz* a tanítás terén s az állatjárványok elnyomása körül tett kiváló fáradozásaink elismerésül a kormánytanácsosi czímet és rangot nyerte meg.

Dr. Buchmüller A. állatorvos, a bécsi cs. k. gazdasági egyesület 4. osztályának (lótenyésztési) titkára Bécsben meghalt.

Pasteur hirneves francia tudóst, a Párisi tudom. akademia tagját a kir. tud. Akademia Stockholmban küllevező tagjává választá meg.

Kétszersült szénából. Franciaországban körülményes tápkísérleteket tesznek ezen tápszerrel lovak számára. A széna kétszersültet kövekező módon készítik: a szénát és szalmát szecs-kavágón lehető legapróbbra vagdalják, zúzott zabbal és rozsszal elegyítik, s az egészet lenmagfőzettel leöntve jól keresztül gyúrák; ezután préskészülék segítségével repczepogácsához hasonló téglákat készítenek belőle. Ez eljárás figyelmet érdemel, a mennyiben ily módon sokkal könnyebben kimérhető a lovaknak az eledel mennyisége, s erőltető munka után könnyen s gyorsan adható az állatoknak üdítő eledel. (Österr. Monatschr.)

A m. kir. állatorvosi tanintézeten a beiratások f. hó 28-án kezdődnek s tartanak september hó 10-ig. A felvételi vizsgálatokra szintén e hó végével kell jelentkezni. A rendes előadások september 8-án kezdetnek meg.

Szerkesztői üzenetek.

K. . . F. urnak Budapest. Szives tudósításáért köszönet; iparkodni fogunk a megbízást még e hét folytán teljesíteni, daczára annak, hogy az időjárás sok tekintetben igen kedvezőtlen.

N. . . cs. F. urnak Budapesten. A tudósítást lapunk számára kértük; de az még mindeddig nem érkezett hozzánk. Reménylhető-e, hogy azt jövő számunkra megnyerjük?

R. . . e. J . . . urnak B. - Gyulán. Szives soraira szerencsénk van azon választ adhatni, hogy a lap pontos megküldése az új czímet szerint történjék; ha mindazáltal egy. némely szám hiányoznék, kérjük azt levelező lapon tudomásunkra jutatni s készséggel pótolandjuk.

Bl. . . . č F. urnak. Suhopolja. Nagybecsü cikkét, a rajzok metszetszetése miatt csak jövő számunkban közölhetjük; a folytatást reményelve, ez uton is szives köszönetet mondunk.